

УДК 657.62:658.29

Р.Ю. Овчарик, к.е.н., доцент кафедри обліку та аудиту,
Міжнародний університет фінансів

Г.Є. Верпека, доцент кафедри обліку та аудиту,
Міжнародний університет фінансів

ПРОДУКТИВНІСТЬ АУДИТУ В КОМП'ЮТЕРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Р.Ю. Овчарик, к.э.н., доцент кафедры учета и аудита
Международный университет финансов

Г.Е. Верпека, доцент кафедры учета и аудита
Международный университет финансов

ПРОИЗВОДИТЕЛЬНОСТЬ АУДИТА В КОМПЬЮТЕРНОЙ СРЕДЕ

R.Y. Ovcharyk, Ph.D., associate professor of accounting and auditing
"International university of finance"

G.E. Verpeka, associate professor of accounting and auditing
"International university of finance"

PERFORMANCE AUDIT IN COMPUTER ENVIRONMENT

Розглянуто організацію аудиторських перевірок в комп'ютерному середовищі. Узагальнено переваги і недоліки прикладних комп'ютерних програм з аудиту в практиці вітчизняних аудиторських фірм. На основі проведених досліджень проаналізовано вплив використання комп'ютерних прикладних програм на продуктивність аудиту. Встановлено, що ефективність аудиторських перевірок помітно зростає із застосуванням аудиторами спеціалізованих програмних продуктів. Доведено, що проведення аудиторської перевірки з використанням прикладних програм в порівнянні з традиційним методом проведення – помітно скорочується. Дослідження проведені в напрямі науково-дослідної роботи кафедри обліку та аудиту "Міжнародний університет фінансів" – "Облік, аналіз та контроль в економічних системах: концепції, стратегії" (№ ДР №0114U000539).

Рассмотрена организация аудиторских проверок в компьютерной среде. Обзор преимуществ и недостатки прикладных компьютерных программ по аудиту в практике отечественных аудиторских фирм. На основе проведенных исследований проанализировано влияние использования компьютерных приложений на производительность аудита. Установлено, что эффективность аудиторских проверок заметно возрастает с применением аудиторами специализированных программных продуктов. Доказано, что проведение аудиторской проверки с использованием прикладных программ по сравнению с традиционным методом проведения – заметно сокращается. Исследования проведены в направлении научно-исследовательской работы кафедры учета и аудита "Международный университет финансов" – "Учет, анализ и контроль в экономических системах: концепции, стратегии" (№ ДР №0114U000539).

We consider the organization of audit in the computer environment. Overview advantages and disadvantages of application software in the audit practice of domestic audit firms. On the basis of the research analyzes the impact of the use of computer applications performance audit. Determined that efficiency audits significantly increased with the use of auditors specialized software. It is proved that an audit of the use of applications compared to traditional methods of conducting – significantly reduced. Studies conducted in the direction of research of accounting and audit "International University of Finance" – "Accounting, analysis and control in economic systems: concepts, strategies" (№ DR №0114U000539).

Ключові слова: аудит, комп'ютерні технології, прикладні комп'ютерні програми аудиту, продуктивність аудиторської перевірки.

Ключевые слова: аудит, компьютерные технологии, прикладные компьютерные программы аудита, производительность аудиторской проверки.

Keywords: audit, computer technology, applied computer program audit, performance audit.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Комп'ютеризація обліково-аналітичних робіт дала поштовх на досягнення значних результатів в діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, вплинула на зменшення виробничих витрат, скорочення чисельності апарату управління, що в результаті приводить до рентабельної роботи і забезпечення прибутковості. На сьогоднішній день, зокрема на великих підприємствах, без комп'ютера не обходиться жодна фінансова операція. Автоматизація і комп'ютеризація є однією з найважливіших стадій інноваційних технологій. Економічна література стверджує, що комп'ютеризацію пройшли найбільш розвинені країни Заходу, держави Східної Європи, включаючи й Україну. Інтенсивний розвиток електронно-обчислювальної техніки і технологій, використання прикладних бухгалтерських програм створив значний позитивний вплив на ефективність аудиту і вдосконалення його методів. Комп'ютерна обробка бухгалтерських даних забезпечує автоматизоване збирання і обробку інформації, необхідної для оптимізації управління в різних сферах діяльності. Вдосконалення аудиторської роботи відповідно до вимог ринку, певним чином, залежить від комп'ютеризації облікових та аналітичних систем, автоматизованого видавання документів та їх збереження. Найбільш ефективним шляхом вирішення проблеми є чітка, своєчасна і достовірна методика перевірки кожного об'єкта бухгалтерського обліку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Сферу використання комп'ютерної техніки в аудиті багато науковців оцінюють по-різному. Деякі автори вважають, що застосовувати електронно-обчислювальні машини необхідно лише у випадках здійснення складних економіко-математичних розрахунків, зберігання аудиторського архіву, складання і оформлення документів. Вивченню ефективності комп'ютеризації аудиторських перевірок

присвячені праці багатьох вітчизняних та зарубіжних учених і фахівців, зокрема таких як: Білухи М.Т., Галкіна Є. В., Івахненкова С. В., Кудрицького Б. В., Кузьмінського А.М., Парушіна Н. В., Суворова С. П., Терещенко Л. О., Федорової Г. В. та інших. Справді, вказані напрями використання комп'ютерів є перспективними і необхідними для аудиту. На думку М.О. Виноградової і Л.І. Жидєєвої "... головна перевага використання прикладних комп'ютерних програм для складання робочих документів аудитора полягає в якісній зміні технології аудиту, праці аудитора ..." [4, с 272]. Окрім цього, Немченко В.В та Редько О.Ю. стверджують, що "... застосування у аудиторському контролі економічного аналізу, статистичних розрахунків і економіко-математичних методів (на технічній базі комп'ютеризації) підвищує наукову достовірність аудиту і його ефективність у раціональному господарюванні в умовах ринкових відносин ..." [5, с 55]. Вказані міркування є, безумовно, правильними й обґрунтованими. Але сучасний розвиток комп'ютерної техніки і програмного забезпечення дозволяє значно розширити сферу застосування електронно-обчислювальних машин у процесі аудиту, залучити комп'ютер до виконання будь-яких логічних, аналітичних, розрахункових чи інших процедур і тим самим підвищити продуктивність аудиту.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз продуктивності аудиту в комп'ютерному середовищі та її формування під впливом використання аудитором прикладних комп'ютерних програм з аудиту.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням одержаних наукових результатів. Для проведення аудиту в комп'ютерному середовищі аудитор зобов'язаний мати додаткові знання в галузі систем обробки економічної інформації та мати практичний досвід роботи з різними системами бухгалтерського обліку і спеціальними інформаційними системами аудиту. Для початку, слід зазначити, що проведення аудиту в комп'ютерному середовищі ґрунтується на міжнародних нормативах аудиту: МНА № 401 "Аудит в умовах комп'ютерних

інформаційних систем"; МНА 1000 "Процедури міжбанківського підтвердження"; МНА 1001 "Середовище комп'ютерних інформаційних систем (КІС) – автономні мікрокомп'ютери"; МНА 1002 "Середовище КІС – інтерактивні комп'ютерні системи; МНА 1003 Середовище

КІС – системи баз даних"; МНА 1009 "Методи аудиту з використанням комп'ютерів".

Проведений аналіз ринку прикладних комп'ютерних програм з аудиту, дав можливість констатувати, що останні під час використання мають свої переваги і недоліки (табл. 1).

Таблиця 1. Аналіз ринку комп'ютерних програм для проведення аудиту

Назва комп'ютерної програми	Переваги і недоліки прикладної комп'ютерної програми
ЕкспресАудит: ПРОФ	<p>Переваги: автоматичне заповнення типових бланків і шаблонів звітних документів; розрахунок рівня істотності, розрахунок основних показників для аналізу, орієнтація на регіональну та галузеву специфіку; постійне оновлення методичної частини та формування на їх основі програми аудиту; виписка з нормативних документів з коментарем.</p> <p>Недоліки: залежність від авторської розробки; незмінна структура або формат шаблону, які можна придбати за додаткові кошти; редагування тільки кожного конкретного документа; не можна доповнити власні розділи; немає алгоритмів розрахунку й дані вводяться вручну.</p>
Audit System/2tm Deloitte and Touch Tho-matsu	<p>Переваги: стандартний інтерфейс і фоновий режим; робота над проектом як у команді, так і індивідуально; сумісність з іншими програмними продуктами та настройка відповідно до умов користувача.</p> <p>Недоліки: вітчизняним аудиторським фірмам потрібно розробляти окремий модуль що базується на національній системі бухгалтерського обліку.</p>
Audit Expert	<p>Переваги: формування порівняльних даних для вирішення аналітичних завдань; отримання основних фінансових показників; проведення порівняльного середньогалузевого аналізу й аналізу з підприємствами конкурентами.</p> <p>Недоліки: здебільшого підходить для проведення економічного аналізу та порівняння показників і визначення кореляційних залежностей.</p>
Аудит-Майстер "ДАСО" "Аудит-Інформ"	<p>Переваги: дозволяє використовувати власну методологію; ведення картотеки суб'єктів; пошук за реквізитами; функція контролю в разі повторної перевірки клієнта; дослідження роботи аудиторів.</p> <p>Недоліки: за умови повторної перевірки фірми в картотеці формується новий запис; не визначається розмір вибірки та аудиторський ризик.</p>
AuditNET	<p>Переваги: мксимальна відповідність системи з прийнятою в аудиторській фірмі методологією; робота у віддаленому режимі й оперативне надходження в центральний офіс; чітке розмежування прав доступу співробітників до інформації; відповідність різних версій для маленьких, середніх і великих аудиторських фірм з поєднанням внутрішнього і зовнішнього аудиту; можливість графічного зображення реалізації проекту аудиту (час і послідовність проведення); автоматизація процесу аудиту та діяльності аудиторської фірми.</p> <p>Недоліки: програма є виключно мережною системою та потребує обов'язкового встановлення сервера, відсутність класифікатора помилок і нормативної бази.</p>

Відповідно до МСА № 401 «Аудит у середовищі комп'ютерних інформаційних систем», загальна мета та обсяг аудиторських робіт не повинні змінюватися лише тому, що аудит проводять у середовищі електронної обробки даних [1, 2]. Використання комп'ютерів впливає на організацію фінансового й управлінського обліку, а також на методику і техніку внутрішньогосподарського контролю на підприємстві. Відповідно, система електронної обробки даних може суттєво впливати на процедури, які використовують аудиторів при вивченні й оцінці системи обліку і внутрішнього

контролю, а також на зміст, час проведення та обсяг аудиторських процедур. Таким чином, методика аудиту з використанням комп'ютерів – є сукупність аудиторських комп'ютерних програм, за допомогою яких відбувається вивчення й оцінка об'єктів дослідження. При проведенні аудиту, аудитор може використовувати комп'ютер як при веденні бухгалтерського обліку вручну, так і при автоматизації обліку. Отже, в першому випадку, аудитору необхідно вирішувати проблему наявності необхідного програмного забезпечення для аудиту бухгалтерських записів по всіх

господарських операціях або підсумковим записам відповідних підсумкових документів (регістрів). У другому випадку, для аудиту економічного суб'єкта слід тільки застосувати відповідну програму відповідних інформаційних технологій.

Досвід показує, що при проведенні аудиту використовуються існуючі програми бухгалтерського обліку, юридичні бази даних, програми аналізу фінансово-господарської діяльності, деякі інші спеціалізовані програми. Таких широко розповсюджених програм декілька, а саме: Грант, Консультант Плюс, Юрисконсульт, Ліга:Закон. Ці програми виконують головну роль – дозволяють швидко відшукати і надають для перегляду і друку потрібний нормативний документ з бухгалтерського обліку, оподаткування різних видів діяльності, правового регулювання підприємництва тощо.

Аудитори також використовують електронні довідники різних ставок податків, банківських процентів, курсів валют, допустимі норми витрат на рекламу, представницьких витрат, витрат на відрядження, розмірів мінімальної оплати праці, коефіцієнтів тарифної сітки та інших важливих свідчень. Такі довідники в юридичних базах відсутні, і необхідно переглянути багато документів, щоб

відшукати одну-дві потрібні цифри, а в бухгалтерських програмах зазвичай подані тільки ті довідники, які використовуються в програмі напряму для бухгалтерського обліку.

Необхідно відзначити, що на сьогоднішній день аудитори використовують не тільки програмні продукти, пов'язані безпосередньо з аудитом, а і найбільш зручні для нас спрощені програми Microsoft Office, такі як: Word, Excel і т.д.

Всі ці показники характеризують рівень якості аудиторської програми та впливають на продуктивність і ефективність аудиторської перевірки. Для перевірки безпеки програм можуть використовуватися, як загальні технології тестування і забезпечення якості, так і програми які розроблені спеціально для цих напрямків.

Відповідно до здійсненої роботи в напрямі науково-дослідної роботи кафедри обліку та аудиту ПВНЗ "Міжнародний університет фінансів" – «Облік, аналіз та контроль в економічних системах: концепції, стратегії» (№ ДР №0114U000539) було проведено аналіз продуктивності аудиту на аудиторських фірмах м. Києва. Для порівняння було відібрано 15 суб'єктів з різною чисельністю аудиторів (табл. 2), але за умови використання комп'ютерних прикладних програм.

Таблиця 2. Продуктивність аудиту на базі використання комп'ютерних прикладних програм

Група чисельності аудиторів під час аудиторської перевірки, осіб	Середні витрати часу на проведення перевірки, днів / люд.-годин	Кількість проведених перевірок за 2014 р., шт.	Продуктивність аудиту (витрати часу) в розрахунку на одного умовного аудитора, люд.-годин
до 3	10 / 175	4	21,9
3-5	8 / 225	7	8,0
більше 5	5 / 245	9	4,5

Розроблено автором

Відповідно, заслуговує уваги той факт, що із зростанням кількості проведених аудиторських перевірок на базі використання прикладних програм витрати часу на перевірку значно скорочуються, що є позитивним фактором в аудиторській діяльності вітчизняних аудиторських фірм.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Таким чином, сучасний аудит дуже тісно пов'язаний з інформаційними

технологіями. У зв'язку з цим, що зростає ступінь автоматизації облікового процесу на вітчизняних підприємствах – збільшується вплив комп'ютеризованої системи бухгалтерського обліку на достовірність і повноту інформації, які були сформовані у звітності. Можна стверджувати, що ефективність аудиторських перевірок помітно зростає із застосуванням самими аудиторами спеціалізованих програмних продуктів. Час проведення аудиторської перевірки в порівнянні з традиційним методом

проведення, помітно скорочується. У зв'язку з супутніх аудиту послуг і це забезпечує цим розширюється можливість проведення підвищення якості обслуговування клієнтів.

Список літератури:

1. Міжнародні стандарти аудиту [електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.apu.com.ua/msa/>
2. Международные стандарты аудита (МСА) ISA. [електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.ifrs.org.ua/mezhdunarodny-e-standarty-audita-msa-isa-ukrayins-ka-mo-va/>
3. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості на супутніх послуг [Текст] / Міжнародна федерація бухгалтерів (IFAC), 2010 – 352 с.
4. Виноградова М. О. Аудит [текст]: навч. посіб. / М. О. Виноградова, Л. І. Жидєєва – К.: «Центр учбової літератури», 2014. – 654 с.
5. Немченко В.В., Редько О.Ю. (ред.) Аудит. Основи державного, незалежного професійного та внутрішнього аудиту. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 540 с.

References

1. Mizhnarodni standarty audytu [elektronnyj resurs] / Rezhym dostupu: <http://www.apu.com.ua/msa/>
2. Mezhdunarodnye standarty audyta (MSA) ISA. [elektronnyj resurs] / Rezhym dostupu: <http://www.ifrs.org.ua/mezhdunarodny-e-standarty-audita-msa-isa-ukrayins-ka-mo-va/>
3. Mizhnarodni standarty kontrolju jakosti, audytu, ogljadu, inshogo nadannja vpevnenosti na suputnih poslug [Tekst] / Mizhnarodna federacija buhgalteriv (IFAC), 2010 – 352 s.
4. Vynogradova M. O. Audyt [tekst]: navch. posib. / M. O. Vynogradova, L. I. Zhydjejeva – K.: «Centr uchbovoi' literatury», 2014. – 654 s.
5. Nemchenko V.V., Red'ko O.Ju. (red.) Audyt. Osnovy derzhavnogo, nezalezhnogo profesijnogo ta vnutrishn'ogo audytu. Pidruchnyk. – K.: Centr uchbovoi' literatury, 2012. – 540 s.